

O DESCOPERIRE MONETARĂ DIN IANUARIE 1933 ÎN DOCUMENTELE LEGIUNII DE JANDARMI RÂMNICU SĂRAT

Marius Gabriel Neculae*

Abstract

This article aims to present an interrogation report, taken in March 1933, by the Legion of Gendarmes of the Râmnicu Sărat County, some peasants from Cotești commune (nowadays in the Vrancea County), regarding the discovery of some coins and human remains, while they were working on a vineyard. During the gendarmerie investigations seven coins were recovered: three larger, being of "the size of 2 lei coins, but thinner" with the inscription "Sigis.III", and four smaller coins, "rusted and with holes".

Based on the short description and through comparisons with similar discoveries, we consider that they are three groats coins, issued by the Zygmunt III Waza (1587-1632), the smaller coins being 1/2 groats or denarii issued by the kings of Hungary or Poland, in the 15th-17th centuries.

The finding itself doesn't have a great importance, but it completes the archaeological and numismatic repertoire of Cotești, and on the other hand, it shows that through the study of the archives one can find references on archaeological and numismatic discoveries from the past, of some objects that have been lost today.

Key words: archive documents, coin hoard, Sigismund III Vasa, Râmnicu Sărat (former county), Legion of Gendarmes, Cotești.

Despre descoperirile monetare, tezaure și monede izolate, se pot afla informații prin studierea documentelor de proveniență (proces-verbale, acte de donație, de transfer, rapoarte) sau interviuarea descoperitorilor, în cazul descoperirilor contemporane/recente, aceasta fiind situația cea mai fericită, existând și posibilitatea cercetării directe a pieselor, iar pentru descoperirile mai vechi, din însemnările numismaților, colecționarilor și a altor persoane interesate de asemenea descoperiri, din presa contemporană descoperirilor, dar și din alte documente, cum este cazul ilustrat mai jos.

La Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.A.N. Buzău), se află și fondul documentar „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, inv. 2442, care conține un număr de 1399 u.a., reprezentând 18,36 m.l. de arhivă, având anii extremi 1924-1948. În acest fond, pe lângă rapoarte, ordine circulare, corespondență referitoare la furturi, crime, dosare de anchetă, procese-verbale de constatare din diferite localități și situații ale diferitelor posturi de jandarmi de pe raza fostului județ Râmnicu Sărat, am întâlnit și un dosar referitor la anchetarea unei descoperiri monetare din localitatea Cotești¹, descoperire care nu este inclusă în literatura de specialitate privitoare la numismatică, fiind doar amintită într-o monografie a fostului județ Râmnicu Sărat (Nicolescu-Marafet 2008 37). Dosarul are următoarea descriere în registrul inventar al fondului:

Adrese, procese-verbale; declarație în care se arată că un grup de locuitori din com. Cotești și Budești au găsit mai multe morminte și monede cu ocazia unor săpături pentru vie proprietar Stănescu² [Slăvescu]³.

* Muzeul Național de Istorie a României, București.

E-mail: nmatao@yahoo.com

¹ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, 6 ff.

² http://arhivelenationale.ro/site/download/arhive_judetene/buzau/Legiunea-de-Jandarmi-Ramnicu-Sarat-1924-1948.pdf, p. 5 (accesat în data de 08.04.2021).

Filele 1-2 din dosar fiind adresa postului de jandarmi către Judecătoria de Ocol Cotești și răspunsul acesteia cu privire la demararea cercetărilor, în continuare redăm transcrierea filelor 3-5 din acest dosar:

Proces Verbal

No. 71

*Astăzi cincisprezece Martie anul una mie nouă sute treizeci și trei.
Noi jand. plut. Rusu Ioan șeful postului Jand Cotești din Legiunea Jand R. Sărat.*

Constatăm prin prezentul proces verbal că astăzi data de mai sus, am fost informați că mai mulți locuitori din Comuna Cotești și Budești, prin luna Ianuarie 1933, pe când săpa la niște vie a Dlui Slăvescu proprietar în Comuna Cotești, ar fi găsit niște monede de metal, streine, de diferite mărimi și că parte din acești oameni le-ar fi svârlit, fiind prea mici, ruginite și le-a crezut fără valoare.

Pentru convingerea adevărului astăzi ne-am transportat la Casele Dlui Slăvescu, în Cotești și cum aveam informațiuni că servitorul Tudose Țăru, ar putea da unele relații în această privință – l-am întrebat pe acesta care ne-a afirmat că prin luna Ianuarie 1933, locuitorii: Vasile Pârjol, Ghiorghe Vasile Pârjol, Grigore Popa și Vlaicu Petrovici, pe când săpa la metri de pământ pentru sădit vie pe proprietatea Dlui Victor Slăvescu, unul din ei a găsit mai multe monede ruginite, de diferite mărimi, streine – și că parte din acești oameni le-a svârlit, iar parte din ei a luat câteva bucăți care a fost mai mari.

Cu adresa A2533 de astăzi am cerut Dlui Jud. Președinte al Judecătoriei Ocol Cotești de a încuviința percheziția domiciliară la locuințele celor vizați mai sus în scopul de a găsi monedele în cauză. Dl Judecător cu A1601 de astăzi ne-a încuviințat perchezițiile solicitate.

În asistența servitorului Tudose Țăru și a tânărului Nicu Balaban am efectuat percheziții domiciliare la sus numiții obținând următorul rezultat: 1) La domiciliul Ghiorghe Vasile Pârjol nu am găsit astfel de monede, decât una, pe care ne-a prezentat-o Dlui, în mărimea unui ban de 2 lei, ceva mai subțire și cu multe inițiale neînțelese și un cuvânt Sigis. III. 2) La locuitorul Vasile Pârjol nu am găsit nicio monedă. Numitul ne-a declarat că a luat și el câteva bucăți din⁴ cele mici dar le-a svârlit în curtea casei. Căutând cu amănuntul am găsit 4 bucăți, dar foarte mici și ruginite – nu se poate descifra ce este scris pe ele. 3) La locuitorul Grigore Popa nu am găsit. Ne-a declarat însă că a găsit și Dlui 2 monede mai mari ca și Ghiorghe V. Pârjol însă le-a vândut în schimbul sumei de 40 lei locuitorului Pantazică Gogoncea din Budești. Întrucât acesta nu era cu domiciliul departe, ne-am transportat la dânsul acasă și la cererea noastră prezentând amândouă monedele cu inițiale neînțelese și de mărimea monedei de 2 lei, însă ceva mai subțiri. 4) La locuit. Lazăr Gr. Popa nu am găsit niciuna. 5) La fel, la locuitorul Vlaicu Petrovici nu s-a găsit.

S-au confiscat aceste monede în număr de 7 – dintre care trei mari, iar patru foarte mici și la oficiul postului respectiv interogând pe susnumiții, declară după cum urmează:

1) Informatorul Tănase Țăru, de 34 ani, Român, ortodox, căsătorit, are un copil, cu domiciliul în Comuna

³ Victor Slăvescu (1891-1977), economist, politician liberal (deputat, ministru de finanțe între 1934-1935 în Guvernul Gheorghe Tătărăscu), specialist în domeniul creditului, monedei, tehnicii bancare, membru titular al Academiei Române.

⁴ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 3 (Pl. 1).

Topliceni, județul R. Sărat, actualmente servitor la Dl. Victor Slăvescu, proprietar în comuna Cotești, județul R. Sărat.

Prin luna ianuarie 1933, locuitorii Ghiorghe V. Pârjol, Vasile Pârjol, Ghiorghe Padoiu, necăsătorit, crescut de Vlaicu Petrovici, Vlaicu Petrovici, Grigore Popa și Lazăr. Gr. Popa, toți din comunele Cotești și Budești a săpat metri de pământ la Dl. V. Slăvescu pentru sădit vie. Într-o zi, nu-mi reamintesc data, tânărul Ghiorghe Padoiu îl aud strigândă că a găsit bani. Atrăși de curiozitate ne-am dus toți acolo și se găsisse ca un pumn de monede foarte ruginite și foarte mici, afară de trei bucăți care era mai mari, de mărimea a o monedă de 2 lei, a început să svârle fiecare cu aceste monede unul într-altul și s-a amestecat pe jos. Eu am luat o mână din acelea mărunte și le-am pus pe o masă iar madama de la curte le-a svârlit zicând că sunt de la holera de pe timpuri vechi și să nu conțină microbi de holeră pentru că pe locul unde s-a găsit aceste monede sunt foarte multe oseminte de oameni și se zice că pe timpuri în acel loc au fost înmormântate victimele holerei ce a bântuit prin acest sat. Notez că în locul unde s-a găsit acele monede s-a găsit și osemintele unui om. Din monedele mărunte fie care avea câte o găurică la margine și din aceasta foarte ușor s-a dedus că a fost de la salbă. Parte din acești oameni a dus din monede pe la casele lor.

Acestea declar, susțin și semnez propriu după ce mai întâi mi s-a citit.

[semnătura]⁵

2) Informatorul Ghiorghe Vasile Pârjol, de 19 ani, căsătorit, copii nu am, cu domiciliul în comuna Budești, jud. R. Sărat, declar: Prin luna Ianuarie 1933, nu-mi reamintesc ziua, săpam la desfundat de pământ pentru sădit via în armanul Dlui Victor Slăvescu din Cotești, împreună cu tatăl meu Vasile Pârjol, Grigore Popa, Lazăr Grigore Popa, tânărul Ghiorghe Padoiu și cu Vlaicu Petrovici - Tânărul Grigore Padoiu cu ocazia acestei săpături a găsit niște oseminte de om, apoi îl aud strigând că a găsit și bani – curioși, ne-am dus toți acolo și dându-se peste niște monede de metal foarte mici și ruginite cu câte o gaură fiecare la margine iar trei monede mai mari, din care am luat eu una iar locuitorul Grigore Popa două monede. Pe acelea mai mici oamenii le-au risipit, iar o parte din ei a luat cu dânsii. Eu moneda pe care am luat, i-am arătat-o Dlui Avocat Rădulescu și mi-a spus că e o monedă veche, apoi mi-a înapoiat-o – am credea că monedele cele mici a fost salbă la vreo femeie sau fată decedată – iar celelalte 3 mai mari puse expres, cum de obicei se pune la morți. Alți bani nu s-a mai găsit. Moneda găsită de mine am predat-o Dlui Șef al postului Jand. Cotești astăzi.

Aceasta declar susțin și semnez prin punere de deget neștiind carte după ce mai întâi mi s-a citit.

[amprenta] Ghiorghe Vasile Pârjol

3) Informatorul Vasile Pârjol, de 60 de ani, Român, ortodox, căsătorit, am 4 copii, cu domiciliul în comuna Cotești, Județul R. Sărat declar că prin luna Ianuarie 1933, nu-mi reamintesc ziua, săpam la metri pentru sădit vie în arman la Dl. V. Slăvescu în comuna Cotești, împreună cu fiul meu Ghiorghe V. Pârjol, Grigore Popa, Lazăr Gh. Popa, tânărul Ghiorghe Padoiu și cu Vlaicu Petrovici. – În locul unde săpam noi se găsesc oseminte de morți, fie că a fi fost cimitir pe timpuri acolo, fie că a fost îngropați victimele unei holeri care ar fi bântuit pe aici după cum se aude. Tânărul Ghiorghe Padoiu săpând a dat peste peste niște oseminte apoi îl aud strigândă că a găsit și bani – noi curioși ne-am dus toți acolo și se desgropase ca un pumn monete foarte mici, găurite fiecare la un cap, iar trei mari negăurite⁶ din

⁵ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 3v (Pl. 2).

⁶ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 4 (Pl. 3).

care a luat fiul meu Ghiorghe V. Pârjol una, iar Grigore Popa două. Celelalte mici s-a svârlit, eu am luat câteva, le-am dus acasă, dar soția mi-a spus că sunt de la [cuvânt indescifrabil] de la morții de holeră și le-a svârlit în curtea casei după cum s-a constatat personal de Dl. șef al postului astăzi când s-a găsit 4 bucăți.

Aceasta declar susțin și semnez prin punere de deget neștiind carte, după ce mi s-a citit.

[amprenta] Vasile Pârjol

4) Informatorul Grigore Popa, de 59 ani, Român, ortodox, căsătorit am un copil, cu domiciliul în comuna Budești, județul R. Sărat declar: Prin luna Ianuarie 1933, nu-mi reamintesc data săpam (o desfundam) metri în armanul Dlui. V. Slăvescu din comuna Cotești. Eram cu Ghiorghe și Vasile Pârjol, cu fiul meu Lazăr Popa, cu Vlaicu Petrovici și fiul neadoptiv al acestuia anume Ghiorghe Padoiu. La un moment dat aud pe Ghiorghe Padoiu strigând la noi că a găsit bani – curioși ne-am dus toți acolo – iar în loc de bani am găsit niște parale foarte mici parte din ele găurite la margine unele mâncate chiar de rugină, iar trei mai mari ca una monedă de doi lei dar mai subțiri însă. Eu am luat două din acelea mari iar Ghiorghe V. Pârjol pe cealaltă. Pe cele mici le-a svârlit, afară de locuit. Vasile Pârjol care a luat câteva. La câțva timp după aceea i le-am arătat locuit. Pantazică Gogoncea care mi-a oferit 40 lei pe ele și i le-am dat lui. Altfel de monedă nu s-a mai găsit. Notez că la un loc cu aceste monede s-a găsit și osemintele unui om după cum s-a mai găsit și altele.

Aceasta declar susțin și semnez prin punere de deget după ce mai întâi mi s-a citit.

[amprenta] Grigore T. Popa

5) Informatorul Pantazică Gogoncea ne-a făcut o declarație scrisă care vizată de noi s-a anexat la prezentul act.

6) Informatorul Vlaicu Petrovici, de 57 de ani, supus Sârb, căsătorit, am 2 copii, cu domiciliul temporar în comuna Budești, Județul R. Sărat declar că prin luna Ianuarie 1933 împreună cu fiul meu vitreg Ghiorghe Padoiu, cu locuit. Grigore Popa, Lazăr Popa, Vasile Pârjol și Ghiorghe V. Pârjol făceam săpături în armanul Dlui. V. Slăvescu în comuna Cotești pentru sădit vie – fiul meu vitreg, Ghiorghe Padoiu la un moment dat, în pământ a găsit osemintele unui om și apoi niște monede – la spusele lui ne-am dus toți acolo și am constatat că găsisese niște monede foarte mici, ca un pumn, mâncate⁷ de rugină majoritatea avea găurele la margine am dedus din aceasta că a fost de la o salbă de pe timpuri. Între acele monede mici am găsit 3 bucăți mai mari din care a luat Grigore Popa două bucăți iar Ghiorghe V. Pârjol una. Cele mărunte s-a svârlit prin săpătură – iar locuit. Vasile Pârjol a luat câteva. Eu nu am luat absolut de loc nici una pentru că nu este bine să se ia bani de la morți. Notez că pe acel loc se află multe oseminte, întrucât după cum se aude acolo sunt înmormântați victimele unei holere ce a bântuit pe timpuri în aceste ținuturi.

Aceasta declar susțin și semnez prin punere de deget neștiind carte, după ce mai întâi mi s-a citit.

[amprenta] Vlaicu Petrovici

Așa fiind mărturia am dispus încheierea prezentului proces verbal care va rămâne și continuarea cercetărilor.

Șeful postului Cotești

Martor

[semnătura șefului de post]

[semnătura martorului]

⁷ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 5v (Pl. 6).

Proces Verbal

No. 72

Astăzi șasesprezece Martie anul 1933

Noi jand. plut. Rusu Ioan șeful postului Jand. Cotești din Legiunea Jand. R. Sărat, ca urmare la procesul scris la No. 71 din 15 Martie 1933, dispunând și la interogarea celor doi informatori, ne declară după cum urmează:

1) Informatorul Ghiorghe Nicolae Padoiu de 21 ani, Român, necăsătorit, cu domiciliul în comuna Cotești,

județul R. Sărat, asupra celor ce sunt întrebat declar: Prin luna Ianuarie 1933, împreună cu tatăl meu vitreg Vlaicu Petrovici, cu Grigore Popa, Lazăr Popa, Vasile Pârjol și Ghiorghe V. Pârjol, într-o zi, nu-mi reamintesc data, săpând la metri într-un arman al D-lui Victor Slăvescu din comuna Cotești. Eu săpând am găsit niște oseminte de om pe care le-am scos afară apoi cu casmaua am găsit în pământ niște bani foarte mici și ruginiți așa de tare de s-a albăstrit. Parte din acești bani avea gaură la margine – poate să fi fost o mână – trei era mai mari fiecare ca o monedă de 2 lei. Grigore Popa a luat două monede din acelea mari, Ghiorghe V. Pârjol a luat una, iar Vasile Pârjol a luat câteva mărunte care le-a dus acasă, restul le-a risipit pe săpătură.

Aceasta declar susțin și semnez prin punere de deget neștiind carte, după ce mai întâi mi s-a citit.

[amprenta] Gh. N. Padoiu⁸

15/3/933

Șeful postului Cotești

[semnătura]

Declarațiune

Subsemnatul Pantazică Gogoncea, din comuna Budești, Județul R.-Sărat de ani major, declar că prin luna Ianuarie 1933, nu-mi reamintesc ziua. Cu niște oameni am desfumat de zăpadă un drum de lângă casa subsemnatului – între acești oameni era și locuitorul Grigore Popa din comuna Budești. Seara când a plecat oamenii acasă Grigore Popa a rămas în urmă și mi-a spus că are două bucăți monedă străină de argint și m-a rugat să-i cumpăr eu. Eu, i-am răspuns că să-i văd și dacă mi-a plăcea îi cumpăr. Și mi-a spus că i-a găsit pe proprietatea D-lui Slăvescu în Cotești împreună cu alți locuitori, în timpul când săpa la niște metri pentru sădit vie. Chiar în acel moment mi-a scos din buzunar și cu credință că este argint i-am oferit 40 lei pe amândoi. I-am dat banii și mi-a dat aceste două monede. Însă în urmă am văzut că sunt înșelat dar nu am mai spus la nimeni.

Aceasta îmi este declarația pe care o semnez propriu.

Pantazică Gogoncea

Martor asistent Nicu Balaban⁹.

În momentul de față, satele Cotești și Budești fac parte din comuna Cotești, jud. Vrancea, împreună cu satele Valea Cotești și Golești de Sus. Distanța rutieră de la Cotești la Focșani este de 15 Km, iar până la Râmnicu Sărat de 33 Km. La sfârșitul secolului al XIX-lea distanța dintre satele Budești, situat la est și Cotești, situat la vest (comune separate) era de doi km, Cotești fiind și reședința plășii Orașul. Având, la

⁸ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 5v (Pl. 6).

⁹ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, f. 5 (Pl. 5).

1896, 980 de locuitori, conform tradiției orale, satul Cotești ar fi fost fondat, în 1470, de căpitanul Stan Cotea (Dănescu 1896 88). În anul 1931, satele Cotești și Budești făceau parte din comuna Cotești, plasa Dealul, împreună cu satele Blidari, Bontăști, Calicu, Cărligele, Dălhăuți, Goleștii de Sus, Mahriu, Odobasca, Odobasca-Cotești, Petreanu, Podul-Lacului, Sluți și Târâtu (Moșescu 1931 91). După 1950, cele două sate (împreună cu partea de est a județului Râmnicu Sărat) au trecut la raionul Focșani, pentru ca din 1968 să facă parte din județul Vrancea.

Pe teritoriul comunei Cotești există două monumente istorice, Mănăstirea Cotești, în satul Cotești, atestată la 1720 (L.M.I. 2015, poz. 252, cod VN-II-a-A-06504) și Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului”, satul Odobasca (?), în incinta cimitirului Cotești, monument de sec. XVII (L.M.I. 2015, poz. 287, cod VN-II-m-B-06505).

Ca artefacte, în comuna Cotești „în urma unor cercetări de suprafață au fost identificate monede din argint, aparținând geto-dacilor. Numismatică: - monede argint - 3 bucăți - Cultura Geto-dacică” (Apostu 2006a 25), iar în Budești au fost descoperite mai multe obiecte din piatră și resturi ceramice, din neolitic până în secolele X-XI, dar și o „monedă din argint - 1 bucată - geto-dacică”, Budeștii fiind una din „cele patru localități unde au fost descoperite depozite de unelte meșteșugărești și agricole, cât și arme de luptă, aparținând perioadei de ev mediu timpuriu și ev mediu” (Apostu 2003 19-20).

Din păcate, în cadrul procesului verbal din 1933 avem doar o descriere succintă, cu puține detalii, a uneia din piesele mai mari: „în mărimea unui ban de 2 lei, ceva mai subțire și cu multe inițiale neînțelese și un cuvânt Sigis. III”¹⁰, cele trei piese fiind approximate cu aceleași dimensiuni. Așadar, probabilitatea este destul de mare ca aceste piese să fie monede de trei groși (trojak) emise de către Sigismund al III-lea Vasa (Zygmunt III Waza, 1587-1632), mai cu seamă că dimensiunile se potrivesc cu cele ale monedelor de 2 lei, emise în 1924, care erau din cupru-nichel și aveau dimensiunile de 25 mm și greutatea de șapte grame (Buzdugan 1977 265; World Coins 2018 1834: KM#47). Considerăm probabilitatea mare ca monedele să fie de trei groși, pentru că acestea prezintă în general dimensiuni cuprinse între 19.5 și 23.5 mm, în timp ce piesele de șase groși (szóstaki) ar fi prea mari (27-28 mm), la fel și sferturile de taleri (ort), fapt care nu avea cum să treacă neobservat și neconsemnat. Firește, se naște întrebarea de ce modele mai mari nu au fost comparate cu piesele de 5 lei (Mihai I, 1930, 21 mm) sau 10 lei (Carol a II-lea, 1930, 23 mm), mai apropiate, ca dimensiuni, de exemplarele cunoscute de trei groși, în timp ce moneda din argint, emisă de Carol I avea 27 mm, era mult mai mare față de trojaki și sensibil mai mică față de monedele de ¼ taleri¹¹. Răspunsul poate fi în faptul că monedele de 2 lei din 1924, emise în peste 100 milioane de exemplare și intens folosite, au fost un exemplu la îndemână pentru protagoniștii evenimentului.

Cele câteva zeci de monede mai mici „parale foarte mici parte din ele găurite la margine unele mâncate chiar de rugină”, din care au fost recuperate doar patru, ar putea fi monede poloneze sau ungurești din aliaj slab de argint, des întâlnite în tezaurele din zonă alături de monedele de trei groși. Lansăm astfel ipoteza că este vorba de piese de ½ gros (polgroși), emise de regii Poloniei pentru domeniile Coroanei sau Lituania sau, mai probabil, de denari emiși de către regii Ungariei (și Boemiei, în cazul emisiunilor pentru Schweidnitz) și Habsburgi, ca regi ai Ungariei, sau chiar falsuri după aceste tipuri de monede. Datorită deprecierei monedei otomane dar și a ponderii reduse a acesteia în

¹⁰ Parte din legenda circulară cu numele și titlurile regelui: SIGIS[MUNDUS] III D[EI] G[RATIA] REX POLONIAE M[AGNVS] D[UX] L[ITVANIA] etc.

¹¹ Cu toate că orții emiși de către Sigismund al III-lea, începând cu 1608, la Danzing/Gdańsk aveau o greutate apropiată de a pieselor de 2 lei din 1924 (6,8 g. brut) și în legenda de pe avers a multor exemplare apare întocmai SIGIS:III, considerăm dimensiunile acestora (29-30 mm) prea mari pentru a fi comparate cu moneda de 2 lei din 1924 (chiar și cu cea de 2 lei din argint, emisă de Carol I, 27 mm), mai cu seamă că piesele de ¼ taleri nu erau mai subțiri.

tezaură încheiate cu emisiuni Sigismund al III-lea Vasa, probabilitatea prezenței printre monedele mărunte a unor piese otomane o considerăm destul de scăzută.

Cu privire la ipoteza lansată chiar de subiecții anchetei, ca monedele să facă parte din inventarul funerar al unor morminte, acest fapt este puțin probabil, deoarece numărul estimat al pieselor (câteva zeci, descoperite concentrat) este prea mare pentru un astfel de inventar, mai cu seamă că, din descriere, piesele par de același tip. Așadar, posibilitatea ca piesele descoperite în ianuarie 1933 să reprezinte „obolul lui Charon” este extrem de redusă, ca inventar funerar monedele apărând, de regulă, câte una, în mâna defunctului, ceea ce duce la descoperirea în necropole a unor piese cu emitenți diferiți, din intervale mai largi de timp și din materiale diferite.

Astfel, într-un cimitir de secol XVIII, cercetat în 2010, la Puiești de Sus, com. Puiești, în estul județului Buzău, din inventarul a șapte morminte a fost identificată o singură monedă, perforată, otomană în acest caz (Constantinescu *et alii* 2011 161,178), iar printre artefactele din secolele XIV-XVI, descoperite în zona satelor Iaz și Pietricica, com. Strugari, jud. Iași, într-un areal în care tradiția populară spune că ar exista „un cimitir de sute de ani”, nu a fost identificată nicio monedă (Prisecaru *et alii* 2018 275), deși în altă necropolă cu care este comparată această ultimă descoperire (Piatra Neamț - Dărmănești), același tip de artefacte, din sec. XIV-XV, au fost găsite în asociere cu monede, fiind vorba de 32 de schelete, provenind din 27 de morminte, din care patru aveau în inventar monede, toate emisiuni ale lui Alexandru cel Bun (1400-1432), morminte cercetate în campania 2012 (Munteanu-Garvăn 2018), numărul descoperirilor monetare ridicându-se la 13, pentru patru campanii de cercetare, reprezentând emisiuni monetare ale domnitorilor Moldovei, Petru I Mușat și Alexandru cel Bun (Munteanu 2015). Mai mult, de regulă, în necropole sunt întâlnite piese cu o structură variată. În acest sens precizăm că, la Nicorești, jud. Galați, într-o necropolă de sec. XVIII-XIX, au fost descoperite 11 monede din argint și bronz emise în Polonia, Lituania, Riga, Rusia, Ungaria, Austria și Imperiul Otoman între 1501 și 1816, alături de o monedă românească de 5 bani din 1867 (Vâlcu-Ilie 2010), la Suceava, în 2010, în cimitirul bisericii Sfântul Nicolae, au fost descoperite 12 monede din bronz și argint, emise în Moldova, Ungaria și Polonia, între 1408 și 1623 (Dejan 2011), iar la Buzău, într-o necropolă din sec. XVIII-XIX, din curtea bisericii „Adormirea Maicii Domnului” (str. Broșteni, nr. 13-15), au fost descoperite, în 18 morminte, diferite monede, austriece, otomane și românești, emise începând cu sec. al XVII-lea până la 1873 (Stăicuț 2008). O necropolă în care s-au descoperit doar denari ungurești, toți din prima jumătate a secolului al XVII-lea, este cea de la Buzău - „Balastiera”, în care s-au făcut săpături de salvare în 1977, în zece din cele 22 de morminte fiind descoperite câte un denar din argint, care fuseseră puși în palma stângă (nouă cazuri) sau dreaptă (un caz) a defunctului (Drâmbocianu 1978). Într-o altă necropolă din județul Buzău, cea din punctul „La bisericuță”, din Vadu Sorești, com. Zărnești, jud. Buzău (sec. XV-XVI), cercetată în anul 1982, au fost descoperit un număr de 12 monede, toate otomane, din argint, perforate, emise de sultanii Baiazid al II-lea și Selim I (Drâmbocianu 1993 473), iar în cinci din zece morminte dintr-o necropolă mai târzie, cercetată în 1989, din apropierea municipiului Focșani (întretăierea drumurilor ce duc spre Mândrești și Gologanu), au fost descoperite monede otomane de o para, emise de sultanul Mustafa al III-lea (1754-1774), perforate (Paragină-Constantinescu 1991 168). De asemenea, într-o necropolă de la Bătinești, com. Țifești, jud. Vrancea (la „Vâlcică”) au fost descoperite monede din a doua jumătate a secolului al XVI-lea (denar emis de Ferdinand I, 1551), înhumările continuând și în secolele următoare (XVII-XIX), din care au fost descoperite monede, din care mai mulți denari emiși pentru Ungaria (Paragină 1991 124-125, 127-133), aici fiind descoperită, într-un mormânt de copil (M 36) și o mică salbă, formată dintr-o cruciuliță din sticlă, un medalion fragmentat și trei monede otomane, perforate, emise în secolul al XVIII-lea (Paragină 1991 131).

Pe teritoriul Moldovei dintre Carpați și Prut sunt înregistrate atât descoperiri de trojaki din timpul lui Sigismund al III-lea¹², cât și de piese de ¼ taler (ort)¹³, de o jumătate de groș (polgroși)¹⁴ și denari ungurești, piese cu o pondere numerică mai însemnată¹⁵.

Pe teritoriul actualului județ Vrancea au fost făcute o serie de descoperiri de tezaure cu piese ungurești și poloneze din secolele XV-XVII. Astfel, în 1912, la Țifești, a fost descoperit un tezaur de podoabe și monede, cu ocazia unor lucrări de replantare a viei, printre monede aflându-se și 49 de denari ungurești, emiși de Matei Corvin și Vladislav al II-lea (Moisil 1916 8-12; Butnariu 2019 219). Tot cu ocazia cu ocazia unor lucrări pentru desfundarea terenului pentru plantarea viței de vie, în luna aprilie 1972, în punctul „Domneasca” de la Căndești, a fost descoperit un tezaur de monede și podoabe, monedele fiind 31 de denari și falsuri de denari, emisiuni Ferdinand I și Maximilian al II-lea (Bobi 1980 117-118, 124). Un alt tezaur, descoperit pe raza satului Blidaru [Blidari], com. Cîrligele, conține un număr de 99 de trojaki, din care 88 emiși de Sigismund al III-lea, 67 monede pentru Polonia, 15 pentru Riga și patru monede pentru Lituania (Chițescu-Constantinescu 1967 224).

Muzeul Vrancei deține, conform unor articole din perioada 2003-2006 (Apostu 2003; Apostu 2006a și Apostu 2006b), un număr de peste 9.000 de piese arheologice și numismatice, descoperite pe teritoriul județului, descoperirile fiind menționate, pe localități, în cele trei articole. Din păcate, descrierea monedelor din patrimoniul muzeului vrâncean este sumară, la o primă vedere unele fiind determinate/datate eronat, ceea ce nu ne ajută prea mult în depistarea unor descoperiri similare de pe raza județului Vrancea, mai ales că nu cunoaștem contextul sau datele descoperirilor. Mai putem preciza că descoperiri de monede din secolele XV-XVII, izolate sau ca inventar funerar, care sunt în

¹² Tezaure care au în componentă monede de trei groși emise de Sigismund al III-lea au fost descoperite la: Iurești (Butnariu-Vîlcu 2013 17; Butnariu 2019 113), Zlătunoaia (Butnariu 2019 92), Borzești (Butnariu 2019 94-95), Păun (Butnariu 119-120), Codăreni (Butnariu 2019 106-108) și Seliște, jud. Botoșani (Butnariu 2019 110-111), Bârlad (Butnariu 2019 167-168), Arsura (Butnariu 2019 90-91), Vetrișoia (Butnariu 2019 87), Costești (Butnariu 2019 165-166) și Tanacu, jud. Vaslui (Butnariu 2019 109-110), Netezi, jud. Neamț (Butnariu 2019 91), Scobiști (Butnariu 2019 106) și Vlădiceni jud. Iași (Butnariu 2019 175), Petrești, jud. Bacău (Butnariu 2019 114), Fântâna Mare, jud. Suceava (Butnariu 2019 119), la Suceava (Butnariu 2019 181-183), Coțnari (Butnariu 2019 88-89) și în trei tezaure descoperite la Iași (Butnariu 2019 88, 97, 117).

¹³ În tezaurele de la Petrești, jud. Bacău (Butnariu 2019 114), Iași, (Butnariu 2019 117), Vlădiceni, jud. Iași (Butnariu 2019 175), Păun, jud. Botoșani (Butnariu 2019 119-120), Bârlad (Butnariu 2019 167-168), Costești, jud. Vaslui (Butnariu 2019 165), Suceava (Butnariu 2019 124, 181-183), Siret, jud. Suceava (Butnariu 2019 292), Roman (Butnariu 2019 273), Cetatea Neamț (Butnariu 2019 176-177), Trifești, jud. Neamț (Butnariu 2019 124), Ciorăști, jud. Galați (Butnariu 2019 169-170).

¹⁴ Piese de o jumătate de groș (polgroși) sunt semnalate în tezaurele de la Măgura, jud. Bacău (Butnariu-Vîlcu 2013 20-21; Butnariu 2019 123-124), la Piatra-Neamț (Butnariu 2019, 99-100), Șerbești, jud. Neamț, (Butnariu 2019 72), Avrămeni (Butnariu 2019, 76), Codăreni (Butnariu 2019 106-108), Borzești (Butnariu 2019 94-95), Ungureni, jud. Botoșani (Butnariu 2019 172), Câmpulung Moldovenesc (Butnariu 2019 95), Baia (Butnariu 2019 115-116), Suceava (Butnariu 2019, 98-99, 126, 181-183), Măriței, jud. Suceava (Butnariu 2019 104-105), Bălțați (Butnariu 2019 111-112), Costești, jud. Vaslui (Butnariu 2019 165-166), Iași (Butnariu 2019 125-126, 128-135, 149-150, 170-171), Ipatele (Butnariu 2019 71), Vlădiceni (Butnariu 2019 175), Cepelnița (Butnariu 2019 114), Golăești (Butnariu 2019 85), Balș (Butnariu 2019 221) și Tătărași, jud. Iași (Butnariu 2019 231-232).

¹⁵ Denari apar în tezaurele descoperite la: Măgura (Butnariu-Vîlcu 2013, 20), Budești, jud. Bacău (Butnariu 2019, 79-80), Câmpulung Moldovenesc (Butnariu 2019 95), Suceava (Butnariu 2019 67, 69-70, 98-99, 126, 181-183), Măriței, jud. Suceava (Butnariu 2019, 104-105), Victoria (Butnariu 2019, 70), Zlătunoaia (Butnariu 2019 92), Codăreni (Butnariu 2019 106-108), Sătuceni, jud. Botoșani (Butnariu 2019 79-80, 84-85), Bârlad (Butnariu 2019 167-168), Costești (Butnariu 2019 165-166), Vetrișoia (Butnariu 2019, 87), Bălțați (Butnariu 2019 111-112), Bălești (Butnariu 2019 89-90), Arsura, jud. Vaslui (Butnariu 2019, 90-91), Piatra-Neamț (Butnariu 2019, 99-100), în mai multe tezaure descoperite la Iași (Butnariu 2019 125-126, 128-135, 170-171), Balș (Butnariu 2019 221), Tătărași (Butnariu 2019 231-232), Buhăieni (Butnariu 2019 77), Frenciugi (Butnariu 2019 78) și Buciumi, jud. Iași (Butnariu 2019 244).

inventarul muzeului vrâncean, au fost făcute pe raza localităților Adjudu-Vechi, 14 bucăți (Apostu 2003 13; Artimon-Paragină 1981 151-152) și Brătinești, com. Țifești, „șapte monede diferite din sec. XVII” (Apostu 2003 15), monede emise de către Sigismund al III-lea fiind prezente în tezaurul de la Voetin - 11 orți (Paragină-Constantinescu 1991 164-165).

Pe teritoriul județului Buzău, în componența căruia se regăsește azi o mare parte din teritoriul fostului județ Râmnicu Sărat¹⁶, trojaki emiși de Sigismund al III-lea se întâlnesc în tezaurele de la Săpoca, 63 de piese (Știrbu-Velter 1994, 343, 358-361), Râmnicu Sărat, 64 de piese (Dicu-Vîlcu 2001 459-472), Dedulești, 17 piese (Vîlcu-Neculae 2012 91-94), Blăjani I, 41 bucăți (Neculae-Matei 2015 146-147), șase piese în tezaurul de la Blăjani II (Neculae 2018 329-330) și Scurtești (Secășanu 1938 13).

Piese de ¼ taleri (ort) se regăsesc în tezaurul de la Dedulești, două bucăți (Vîlcu-Neculae 2012 100-101) și Săsenii Vechi, un fals (Neculae-Dinu 2017 227).

Denari ungurești din secolele XV-XVII sunt întâlniți în tezaurele de la Glodeanu Siliștea, 154 denari (Drâmbocianu 1973), Dedulești, 417 piese (Vîlcu-Neculae 2012 14-38), Blăjani II, 38 de bucăți (Neculae 2018 328), în cel de la Săsenii Vechi, 123 de piese (Neculae-Dinu 2017 207), în tezaurul de la Scurtești (Secășanu 1938 13) și într-un tezaur nedatat, din județul Buzău, localizarea exactă nefiind precizată, 175 de piese (Pârvan 1994 367).

Polgroși se întâlnesc în tezaurele de la Dedulești, 126 piese (Vîlcu-Neculae 2012 71-85), la Săsenii Vechi, 75 bucăți (Neculae-Dinu 2017 207) și în cel de la Blăjani II – 4 piese (Neculae 2018, 331).

Mai facem precizarea că, la Muzeul Județean Buzău se mai află alte două tezaure, nepublicate, cu piese din secolele XVI-XVII, care au o structură asemănătoare cu a tezaurelor menționate¹⁷. Despre descoperirea, în 1898, pe teritoriul fostului județ Râmnicu Sărat, într-un loc neprecizat, a unui tezaur „de vre-o șease mii de piese din argint”, cu piese emise de Sigismund al II-lea August (1548-1572), aflăm din cotidianul național Adevărul, fără prea multe detalii (Adevărul 20.06.1898 3)¹⁸.

Cu privire la perforarea pieselor, mai cu seamă a monedei mărunte, această practică este des întâlnită, fiind identificate piese perforate din argint, de la denari și polgoși până la piese cu valoarea unui sfert de taler. Precizăm că 19 din cele 23 de piese din tezaurul de la Măgura, jud. Bacău prezintă perforații, 82.6% (Butnariu-Vîlcu 2013 20-21, pl. X-XI; Butnariu 2019 123-124), un trojak din tezaurul Blăjani I, șapte din cele 60 de piese care fac parte din tezaurul de la Blăjani II (11.67%), nouă din cele 201 descoperite la Săsenii Vechi (4.47%), precum și 279 din cele 593 de piese din tezaurul de la Dedulești (47.04%).

Prezentarea unor emisiuni de tipul celor la care se face referire în aceste documente, catalogate încă de acum un veac drept „monete de argint prost de ale regelui polon Sigismund III” (Moisil 1914 24; Butnariu 2019 227), nu aduce nimic spectaculos, mai cu seamă că, după cum se vede, astfel de descoperiri sunt comune, iar piesele fac parte din categoria monedelor mărunte, folosite în tranzacțiile cotidiene și sunt consemnate în

¹⁶ În 1950 județul Râmnicu Sărat a fost desființat, intrând în componența regiunii Buzău (Legea nr. 5/1950), din 1952 trece, ca raion, la regiunea Prahova (Decretul nr. 331/1952), pentru ca, odată cu reorganizarea administrativă din 1968 (Legea nr. 2/1968), teritoriul fostului județ să fie împărțit între trei județe vecine (Buzău, Vrancea și Brăila), cu orașul reședință și cea mai mare parte a teritoriului alipite la județul Buzău.

¹⁷ Bradu, com. Tisău (denari și polgroși, sec. XVI-XVII) și Spătaru, com. Costești (2517 de piese din argint, din mai multe categorii, unele cu perforație, sec. XVI-XVII), descoperit pe 16 februarie 2020.

¹⁸ „Un țaran din Rîmnicul-Sărat a descoperit o comoară de vre-o șease mii de piese din argint, cari s-au înaintat ministerului de instrucție. S-a constatat că aceste piese sunt polone și poartă pe ele efigia regatului polonez și data 1564, fiind bătute sub domnia lui Sigismund, regele Poloniei și Lituaniei”.

număr mic. În schimb, considerăm importantă menționarea descoperirii în contextul în care aceasta (sau altele asemănătoare) nu apar în repertoriile localităților respective, la fel de importantă fiind sursa documentară, cercetarea acestui tip de documente putând aduce clarificări interesante în privința altor demersuri numismatice sau arheologice.

În afara dosarului descris mai sus, după o foarte scurtă căutare, am putut identifica un dosar de anchetă similar, despre descoperirea unei „comori”, în 1938, în punctul Cetățuie, com. Dărâmați¹⁹ (azi, sat Oreavu, com. Valea Râmnicului, jud. Buzău), precum și alte documente (în cazul acesta la A.N.I.C.) despre descoperirea unui lot de monede din aur cu ocazia deshumării unui ostaș căzut în Primul Război Mondial²⁰. În plus, cum este deja semnalat (Nicolescu-Marafet 2008 37²¹; Nicolescu 2010 121²²), pot fi identificate documente referitoare la descoperirea unor tezaure și în alte fonduri arhivistice, acestea având legătură tot cu activitățile jandarmilor.

Conform art. 43-44 din legea jandarmeriei (Legea nr. 912/1929), jandarmii aveau dreptul de instrumentare, cu atribuții de poliție judiciară pe întinderea teritoriului formațiunii unde funcționau. Ținând cont că activitatea jandarmeriei din prima jumătate a secolului al XX-lea (activitate destul de intensă) este foarte bine documentată în fondurile de arhivă (ale legiunilor județene de jandarmi și Inspectoratului General al Jandarmeriei - A.N.I.C.), precum și de faptul că, am identificat, relativ repede și alte documente referitoare la descoperiri arheologice și numismatice, nu ar fi surprinzătoare identificarea altor referiri cu privire la descoperiri monetare în documentele corpului jandarmilor sau în fonduri arhivistice conexe.

¹⁹ S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1938, 20 ff.

²⁰ A.N.I.C., fond „Inspectoratul General al Jandarmeriei”, dos. 4/1939, ff. 90, 104. În data de 2 mai 1939, în cimitirul din com. Bălești (acum în jud. Vrancea), cu ocazia deshumării osemintelor unor soldați, printre cele ale unui soldat german au fost descoperite următoarele monede din aur: „1. 16 mărci (20 M.C. Germane); 2. 5 Napoleon Bonaparte Francezi, 20 Franci Francezi; 3. 1 marcă Belgiană Leopold; 4. 1 Liră Otomană; 5. 2 Galbeni austriaci. 6. 2 poli Imperiali Rusești”. Piese au fost ridicate de către plutonierul major Mihai Vasile, delegatul Societății „Cultul Eroilor”.

²¹ Este vorba de documente existente tot la S.J.A.N. Buzău, însă fondul „Prefectura județului Râmnicu Sărat”, care fac referire la „o comoară săpată” în 1834 la Grădiștea, un tezaur descoperit în 1930, de către locuitorul Vasile Lepădatu din Dedulești și trimis Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, iar în 1931 este consemnat un nou tezaur, fără a se preciza localitatea.

²² Documente tot din fondul „Prefectura județului Râmnicu Sărat” de la S.J.A.N. Buzău unde, în anul 1931 există o referire că, șeful postului de jandarmi Vișani (azi com. Vișani este în jud. Brăila) a primit misiunea de a supraveghea săpăturile unui locuitor, care cerea să fie autorizat să „sape în malul râului Buzău o comoară unde s-au găsit 13 monede de argint vechi”.

Bibliografie

- Apostu 2003 – A.-E. Apostu, *Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea (I)*, în CV 4, 2003, pp. 9-20.
- Apostu 2006a – A.-E. Apostu, *Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea (II)*, în CV 5, 2006, pp. 9-33.
- Apostu 2006b – A.-E. Apostu, *Inventarul arheologic al localităților județului Vrancea (III)*, în CV 6, 2006, pp. 9-44.
- Artimon, Paragină 1981 – A. Artimon, A. Paragină, *Descoperirile arheologice de la Adjudul Vechi și semnificația lor istorică*, în VSC 4, 1981, pp. 149-156.
- Bobî 1980 – V. Bobî, *Tezaurul medieval de monede și podoabe descoperit la Cîndești – Vrancea*, în VSC 3, 1980, pp. 111-126.
- Butnariu, Vîlcu 2013 – V. Butnariu, A. Vîlcu, *Tezaure monetare din Moldova*, vol. I, Iași, 2013.
- Butnariu 2019 – V. Butnariu (ed.), *Moneta Terrae Moldaviae - II - Repertoriu tezaure*, Iași, 2019.
- Buzdugan 1977 – Gh. Buzdugan, O. Luchian, C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.
- Chițescu-Constantinescu 1967 – M. Chițescu, Gh. Constantinescu, *Trei tezaure monetare feudale descoperite în raionul Focșani*, Danubius 1, 1967, pp. 223-226.
- Constantinescu et alii 2011 – E. M. Constantinescu, D. Costache, C. Dinu, *Raport de cercetare arheologică preventivă. Puiești – Crucea Ilincăi*, în Mousaios 16, 2011, pp. 157-181.
- Dănescu 1896 – Gr. Gr. Dănescu, *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Râmnicu Sărat*, București, 1896.
- Dejan 2011 – M. Dejan, *Monede descoperite la Biserica Sfântul Nicolae din Suceava*, în SCN 2 (14), 2011, pp. 169-174.
- Dicu-Vîlcu 2001 – A. Dicu, A. Vîlcu, *Un tezaur monetar din secolele XVI-XVII descoperit la Râmnicu Sărat*, în Mousaios 6, 2001, pp. 459-472.
- Drâmbocianu 1973 – V. Drâmbocianu, *Un tezaur de monede medievale descoperit la Glodeanu Siliștea, județul Buzău*, în SCIB [Mousaios, I], 1973, pp. 31-40.
- Drâmbocianu 1978 – V. Drâmbocianu, *Săpăturile arheologice de salvare în necropola feudală din punctul «Balastiera» (Buzău-Est)*, în Mousaios 2, 1978, pp. 26-33.
- Drâmbocianu 1993 – V. Drâmbocianu, *Stațiunea arheologică de la Vadu Sorești, jud. Buzău*, MCA 17, 1993, pp. 469-478.
- Moisil 1914 – C. Moisil, *Monete și tezaure monetare găsite în România și în ținuturile românești învecinate (vechiul teritoriu geto-dac)*, în BSNR 11.21, 1914, pp. 23-27.
- Moisil 1916 – C. Moisil, *Monete și podoabe dela sfârșitul veacului al XV-lea (Tezaurul din Țifești, jud. Putna)*, în BSNR 13.27, 1916, pp. 3-16.
- Moșescu 1931 – O. Moșescu, *Râmnicul Sărat – Călăuză*, București 1931.
- Munteanu 2015 – L. Munteanu, *Monede descoperite în cimitirul de la Piatra Neamț-Dărmănești (jud. Neamț)*, în D. Garvăn, S.-C. Ceaușu, G.-D. Hânceanu, V.-M. Groza, L. Munteanu, *Cimitirul medieval de la Piatra-Neamț – Dărmănești. Cercetările preventive din anul 2012*, Târgoviște, 2015, pp. 41-59.
- Munteanu, Garvăn 2018 – L. Munteanu, D. Garvăn, *Descoperiri monetare recente în cimitirul de la Piatra-Neamț*, în SCN 5-8 (17-20), 2014-2017 (2018), pp. 183-195.
- Neculae, Matei 2015 – M. Neculae, S. Matei, *Tezaurul monetar de la Blăjani, județul Buzău*, în Mousaios 20, 2015, pp. 145-152.
- Neculae, Dinu 2017 – M. Neculae, C. Dinu, *Tezaurul monetar de la Săsenii Vechi, com. Vernești (jud. Buzău), (sec. XV-XVII)*, Mousaios 21, 2017, pp. 207-247.
- Neculae 2018 – M. Neculae, *Un nou tezaur monetar descoperit la Blăjani, jud. Buzău (sec. al XVI-lea)*, în RCAN 4, 2018, pp. 324-346.

(Nicolescu, Marafet 2008 – V. Nicolescu, C. Marafet, *Un colț de țară românească: județul Slam Râmnic*, vol. I, Râmnicu Sărat, 2008.

Nicolescu 2010 – V. Nicolescu, *Un colț de țară românească: județul Slam Râmnic*, vol. III, Buzău, 2010.

Paragină, Constantinescu 1991 – A. Paragină, Gh. Constantinescu, *Descoperiri arheologice și monetare efectuate în județul Vrancea*, în VSC 8-10, 1991, pp. 163-173.

Paragină 1991 – A. Paragină, *Cercetări istorice și arheologice privind așezarea medievală de la Bătinești - Vrancea*, în VSC 8-10, 1991, pp. 121-162.

Pârvan 1994 – K. Pârvan, *Un tezaur de secol XVII descoperit în județul Buzău*, în Mousaios 4/1, 1994, pp. 367-375.

Prisecaru et alii 2018 – D. Prisecaru, P. Voinescu, I. Voinescu, *Spectaculozitatea simplității. Artefacte medievale de la Iaz, com. Strugari, jud. Bacău*, în Mousaios 22, 2018, pp. 273-279.

Secășanu 1938 – C. Secășanu, *Noui descoperiri monetare*, în CNA, 13, 109, 1938, pp. 13- 17.

Stăicuț 2008 – G. Stăicuț, *Cercetarea arheologică preventivă din str. Brosteni, nr. 13-15, municipiul Buzău*, în Mousaios 13, 2008, pp. 227-239.

Știrbu, Velter 1994 – C. Știrbu, A.-M. Velter, *Tezaurul de la Săpoca, județul Buzău*, Mousaios 4/1, 1994, pp. 343-365.

Vîlcu, Ilie 2010 – A. Vîlcu, C. Ilie, *Monede medievale și moderne descoperite în județul Galați*, în SCN 1 (13), 2010, pp. 199-209.

Vîlcu, Neculae 2012 – A. Vîlcu, M. Neculae, *Tezaurul de la Dedulești (secolele XV-XVII)*, Buzău, 2012.

World Coins 2018 – Th. Michael, T. L. Schmidt (eds.), *Standard Catalogue of World Coins (1901-2000)*, 46th Edition, Wisconsin, 2019.

Legea nr. 912/1929 – Monitorul Oficial, partea I, nr. 69 din 24 martie 1929, pp. 2378-2884; Legea nr. 912/1929, pentru organizarea jandarmeriei rurale.

L.M.I. 2015 – Monitorul Oficial, partea I, nr. 113 bis din 15 februarie 2016: Ordinul ministrului culturii nr. 2.828 din 24 decembrie 2015 pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare (Lista monumentelor istorice pentru județul Vrancea - 2015).

Adevărul 20.06.1898 – Adevărul, an 11, nr. 3207, 20 iunie 1898, p. 3.

<http://arhivelenationale.ro>

Fonduri arhivistice

A.N.I.C., fond „Inspectoratul General al Jandarmeriei”, dos. 4/1939.

S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”, dos. 1/1933, 1/1938.

Explicația planșelor / Explanation of the plates

Planșa 1 – Fila 3 din dosarul 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 1 – File 3 of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Planșa 2 – Fila 3 verso din dos. 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 2 – File 3 verso of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Planșa 3 – Fila 4 din dos. 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 3 – File 4 of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Planșa 4 – Fila 4 verso din dos. 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 4 – File 4 verso of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Planșa 5 – Fila 5 din dos. 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 5 – File 5 of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Planșa 6 – Fila 5 verso din dos. 1/1933, S.J.A.N. Buzău, fond „Legiunea de Jandarmi Râmnicu Sărat”.

Plate 6 – File 5 verso of the dossier 1/1933, Buzău County Service of the National Archives, archival fond „Râmnicu Sărat Legion of Gendarmes”.

Encis Verbae
N. 71

Astăzi cinci președinti au fost
însoțite treizeci și trei

Nai xand plat. Din nou se face postulm Jau
Citești din Leprumia Jau și Sărat

Constatarea prin prezentul proces verbal că
astăzi data de mai sus, au fost informați că mai multe
locuitori din Camu a Citești și Subști, prin luna
Iunie 1933, pe când păpa la uși de la S. S. S.
Vesceu proprietar în Camu a Citești, au găsit
multe măneste de uctie, stene, de diferite mărimi și
că parte din aceste, oamarii le-or fi vârlit fiind prea
mici, ruginite și lea eruzat f. d. valoare

Scutit curvingea abvărului astăzi no au
transportat la Casele S. S. S. Slăvescu, în Citești și cum
oceanu informații că servitome Indox Jaru, au
putea dea unele relații în această privință - la uctie
pe acesta, care uca afirmat că prin luna Iunie
1933, locuitori: Vasile Părlal, Ghiorghie Vasile Părlal, Grigore
Jara și Vlădău Petrică, pe când păpa la uși de la S. S. S.
de pământ pentru găsit vie pe proprietatea S. S. S.
Slăvescu, nu au găsit uai multe măneste rugi-
nite de diferite mărimi, stene - și că parte din aceste
oamarii lea vârlit, iar parte din ei a luat citire
luceti care a fost uai mari

Cu adresa 42553 de astăzi au cerut S. S. S.
Jaru. Președinte al judecătorei ocel Citești de a u
decurința preșezitio dauciliasă la licuțimile
celor v. l. ucti uai - în seque de a se găsi măneste
în cauză. S. S. S. Jaru cu 42601 de astăzi no a încurințio
preșezitio de salicitate

În asistenta servitome Indox Jaru și
a tamarului Nicu Balalea - au efectuat preșezitio
dauciliore la S. S. S. munitii alestnând următoare rezult
at: 1) La clauierin Ghiorghie Vasile Părlal, au au găsit
astfel de măneste, fecăt una pe care no a prezentat
S. S. S. în mărimea unui leu de 2 lei, ceva uai subire
cu mai multe initiale noântese și nu curant. Sigis. III -
2) La licuțome Vasile Părlal au au găsit uai o măneste.
numitul uca relorat că a luat și el citire luceti din
seque postului Citești
Plat R. B. Jaru

Indox Jaru
Balalea

Cele mici - tot lea părăsit în curtea casei - căutând
 Cu amănuntul acele găsit 4 leucuri de o parte mici și ruginită -
 nu se poate înțelege ce este scris pe ele - La locuința
 Gheorghe Popa, nu au găsit nicio decizie în care să a găsit și
 în 2 muncă mai noi ca și Ghorghe V. Părgal în
 lea rădănit în schimbul sumei de 40 lei leucuri părăsite
 Gheorghe Popa și Budești - intruât acesta, nu era cu deosebit
 deosebit - le-au transportat la drăgul de o și la perese - nu
 prezenta amănuntul în edele cu mitalo neamălele
 și de mărimea a monedei de 2 lei pe care, în care
 mai suferă - V. Pa leucuri. Săzăr Gr. Popa nu au găsit nimeni
 și la fel la locuința Vlaicu Petrică nu s-a găsit

Au cecificat aceste monede în număr de 7 - într-o
 care de mai mult, în păm. foarte mici și la afierul
 pedulm respectiv interogând pe Sns un număr de leucuri
 și con. Popa nu am găsit:

1. Gușunetane Iudase Tăru, de 34 ani, locuitor, ontor
 Căcatant, Tăru nu Capel, cu domiciliu în comuna Săpărean,
 Imetue a Sărat, actualmente porvitor la D. Victor
 Slăvescu, proprietar în comuna Căstoli Juri. Răsat decolor.

Prin luna Ianuarie 1933 - locuitor Ghorghe V. Părgal,
 Vasile Părgal, Ghorghe Părgal - necăntant crescut în comuna
 Petrică, Vlaicu Petrică, Gheorghe Popa și Săzăr Gr. Popa -
 Săzăr în comuna Căstoli și Budești - a părat într-o de
 pământ la D. V. Slăvescu pentru sădit vie - Într-o
 Zi - nu m. reamintese o dată - tânăru Ghorghe Părgal
 și au d. părăsind că a găsit bani - Abas de curiozitate
 nu au dus și acesu și se găsite ca un pământ de pământ
 foarte ruginit și foarte mici, afară de tot leucuri care da
 mai mult, de mărimea a o monede de 2 lei și încep
 să părăsească cu aceste monede mult intracție și
 să amestecat pe jos - Cu au lăsat o mână în acesu
 mărunt și lo-au pus pe a masă - în mărunt de la curte
 lea părăsit și au d. sunt pe la talhe de pe timpuri
 bechi și să nu cecifia mărunt de halosă pentru că
 pe leucuri unde s-a găsit aceste monede sunt foarte
 multe amestecat de oameni și se zice că pe timpuri
 în acele loc a fost mărunt de victimele halosi ce
 a băntuit păm. acest dat - într-o că în leucuri unde
 s-a găsit acele monede s-a găsit și amestecat
 nimeni am - în mărunt de mărunt și care avea câte
 și gaurică la mărunt și în această parte s-a găsit
 că a fost de la talhe - Parte din acești oameni a
 dus în acele monede de la Căstoli lor

mai a fost decolor Săzăr și Gheorghe Popa și Săzăr
 Săzăr și Gheorghe Popa și Săzăr
 Săzăr și Gheorghe Popa și Săzăr
 Săzăr și Gheorghe Popa și Săzăr

2) Informațional Ghiorghe Vasile Păjar de 19 ani, căsătorit
 Copii nu are, cu domiciliu în Căminul Băneșilor din Iași
 R. Sărat de celos: Prin luna Iunie 1933 am mi
 reamintose ziua, făcând la desfundat de pământ pentru
 sărit oie în aruncare din V. Slăvescu din Căminul
 împreună cu tatăl meu Vasile Păjar, Ghiorghe Păjar,
 și Ghiorghe Păjar, tânărul Ghiorghe Păjar și cu Vlădu
 Petrușci - Tânărul Ghiorghe Păjar, cu ocazia acestui nu
 săpătură a găsit niște osuri de om, apoi îl aud că
 strigând că a găsit și lași - curioși, ne-am dus să-l vedem
 și lădău se poate niște mase de o metal foarte ulei
 și ruginate cu câțiva gaură fiecare la margine iar pe
 unele e mai mari, din care am luat cu mine, iar locuitor
 Ghiorghe Păjar două mase - pe aceea niște osuri
 lași risipit, iar parte din ei a luat cu dăruie - Cu
 lădău pe care am luat-o, l-am arătat lui Ștef Procs
 Rădulescu și mi-a spus că e un os de vechi - apoi mi-a
 înmănat - am crezut că masele cele ulei
 sunt salbă la vrea fiușă sau fată de cetate - iar
 celălalt 3 mase m-am pus să-l văd, ca de altceva nu
 se poate la mase. Alți lași nu s-a mai găsit
 masele găsite de mine am pus lași Ștef de postului
 - Tânărul Căminul
 Acesta de celos Ștef și Ștef Procs
 masele de lași, ca masele masele
 Ghiorghe Vasile Păjar

3) Informațional Vasile Păjar de 60 ani, Rădău, ortodox,
 căsătorit, are 4 copii, cu domiciliu în Căminul Căminul
 Băneșilor R. Sărat de celos: Prin luna Iunie 1933
 am mi reamintose ziua, făcând la mase pentru sărit
 oie în aruncare la V. Slăvescu în Căminul Căminul
 împreună cu tatăl meu Ghiorghe Păjar, Ghiorghe Păjar
 și Ghiorghe Păjar, tânărul Ghiorghe Păjar și cu Vlădu
 Petrușci. - În lădău unde săpam noi se găsea osuri
 de om, fie că a fi fost crăstir pe timpuri acelu, fie că
 a fost îngrăpată victimă, ulei halosii ceos fi lăsat
 pe aici lași, cum se audo - Tânărul Ghiorghe Păjar
 săpând a dat peste niște osuri, apoi îl aud strigând
 că a găsit și lași - noi curioși ne-am dus să-l vedem
 și se desprind ca un os din mase foarte ulei
 și ruginate fie care la un cap - iar trei mase mase
 Ștef de postului Căminul
 Ștef Procs

15/3/1933

În fața noastră
Jefuștului Căpitan

Declarație

Subsemnatul Pantazie Gogancea din Comuna
Budești Județul R.S.R. de azi înainte, declar că
prin luna Ianuarie 1933 - lui mi era cunoscută
Cu niște oameni am sformat de Zăpada mi
dăm de lângă casa Subsemnatului - între aceste
oameni sa și locuitorul Gurgar la a din Comuna
Budești - seara când a plecat oamenii aceia
Gurgar la a rămas în urmă și mi-a spus
că are de la el lucruri nouă și argint
și ma rugat să-i cumpăr eu - eu, și am spus
că să-i văd și dacă mi-a plăcut în cumpăr
și mi-a spus că sa găsit pe proprietatea
d-ni Stăvescu în cetate în pământ și cu alți
locuitori, în timpul când oare la niște niște
fapturi pădit vie - Chior în acel moment
mi-a spus din lucruri și eu cu creșterea că
este argint dau afrit 40 lei pe amândoi - i am
dat lucruri și mi-a dat aceste două nouă
Ynoa în urmă am văzut că sunt înșelate, în
nu am mai spus la nimeni -

Aceasta mi este declarata pe em a
Semnat propriu
Pantazie Gogancea

Martori
Arist } Nicu Belabor

